

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Univers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prave
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

26. De Electione Actu volu[n]tatis Elicito.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

mus, quod est vtile ad finem assequendum.

Ad id verò quod dicebatur in secunda opinione, recessum ex vno loco, & accessum ad alium, semper esse vnum, & eundem motum. Respondeo, rem ex vno loco recedentem, & accedentem ad alium, esse quidem eandem; sed accessum tamen, & recessum esse duos motus, quia sunt ad fines, & terminos distinctos. Idem dicimus de ascensu, & descensu eiusdem rei. Sic etiam ortus rei vnus est interitus alterius, vt Philosophi tradiderunt, nihilominus tamen sunt mutationes diuersæ. **Obijcies;** Appetitio eius, quod ducit ad finem suapte natura continet finem: rursus appetitio finis, vt per aliquid obtinendi, includit necessarium id, per quod ipsum assequimur: ergo appetitio eius, quod refertur ad finem, semper est finis: & è cōtrario appetitio finis semper est eius, quod ad finem dirigitur. Respondeo, finem, & id, quod ducit ad finem ad se inuicē referri: & ideo quandoque id, quod est aptum ad finem, appetitur; vel appetitur ob bonitatem finis, vel ob appetitionem, & amorem eiusdem finis, & ita vno, vel duobus actibus: pari ratione cum appetitur finis, vt per aliquid obtinendus, in huiusmodi appetitione necessarium est id, per quod finem consequimur, tanquam vtile ad assequendum finem, includi; non tamen appetitio eius semper in ea continetur, vt actus ab intentione distinctus. ex his omnibus perspicitur id esse verum, quod O-cham, Gabriel, & Maior, & alij tradiderunt, eundem actum esse posse amorem, & odium comparatione diuersorum, vt amor Dei, & odium peccati propter Deum. item eodem actū, posse nos duo diligere, vnum plusquam aliud, vt cum diligimus Deum, & proximum propter Deum, finem, & id, quod nos ducit ad finem, parentem magis quam amicum, quoniam licet idem actus simul intensior, & remissior esse non possit, possumus tamen vnum firmitus amare, quam aliud, quia difficilius ab amore vnus, quam alterius auellimur: quod minus amamus eius amorem facilius deponimus. item cum duo simul amamus, vnum magis, quam aliud diligimus, quia ei potiora, & plura bona cupimus, vt Deo plura, & maiora bona volumus, quam proximo. Sic eodem actu, simul plura peccata detestamur, & vnum magis, quam aliud: quia vnum est alio deterius, & peius.

Cap. XXV.

De electione actū voluntatis elicito.

De electio-
ne S. Tho.
1.2.9.13.
Nyssen. lib.
5. c. 24. Da-
masce. lib.
1. c. 25. fid.
Orthodo.
Arist. lib. 6
Ethi. c. 2.

PRIMO queritur, An electio sit actus elicitus in voluntate; Aristoteles aliquando vt rem dubiam reliquisse videtur, vt potē qui dixerit, electionem esse, aut intellectum appetentem, aut appetitum intelligentem: Sed alibi tamen plane statuit, electionem esse actū voluntatis, non qualemcunque, sed ex consultatione, & deliberatione rationis, & quia electio natura sua requirit consultationem rationis, ex qua proficiscitur: ideo Aristoteles dixit, electionem esse, aut appetitum intelligentem, aut intellectum appetentem: hoc est, aut rationem consultantem, aut appetitum intelligentem: quod est dicere, voluntatem ex consultatione rationis exortam. Animadu-

tendum tamen primò est, nos cum finem assequi studemus statim inquirere ea, quæ sunt vtilia ad finem assequendum, & in hac inquisitione consultamus, quid sit vtile, vel magis vtile ad finem optatum, ac deinde iudicamus quid sit vtilius cæteris, vel quid vtile. Et postquam iudicatum est, voluntas eligit inter plura vtilia id, quod vtilius iudicatur. Ex quo efficitur, vt electio in nobis duplicem respectum, & ordinem habeat, vnum ad finem, quoniam ex fine mouemur ad eligendum, quod conducit ad finem; alterum ad remedia inquisita iam, & inuenta, tanquam ad finem vtilia, & conducibilia, quibus comparatur, & præferatur id, quod eligitur, vt vtilius ad finem assequendum. Et ideo electio Græce dicta est *prohairesis* quasi præelectio, quia vnum alijs inter multa vtilia anteponitur. Cum enim plura sint inuenta remedia, electio est approbatio vnus, cæteris neglectis, & reiectis.

Secundo, Animaduertendum est, Electionem trifariam accipi solere. **Primo**, vt est actus, quo absolute, & simpliciter inter plura vnum amamus cæteris relictis etiam sine vlla consultatione prior, & huiusmodi electio conuenit Deo, qui inter multa vnum vult, & approbat alijs posthabitis, & omisis; & hæc voluntas dicitur electio. Quia tamen Deus omnia nouit, consultatione non vitur ad eligendum: nos verò quia multa ignoramus, ideo eligimus perquirendo, consultando, & iudicando, & propterea Damasc. inquit, lib. 2. de fide ortho. c. 22. in Deo voluntatem quidem dicimus, at electionem propriè non dicimus, neque enim deliberat Deus: ignorantis quippè est consilium inire: sic ille. **Secundo** modo electio accipitur, vt est actus, quo quippiam volumus, ita tamen, vt id possimus non velle; Et propterea liberè volumus: & eatenus dicimur id bonum, quod volumus, eligere, quia cum aliqui possemus velle, & non velle, volumus tamen: & hæc libertas sufficit ad cuiuscunque peccati, vel meriti rationē, tamen si nulla alia adfir rationis consultatio. nam sufficit integra rei oblatæ notitia, qua potestas nobis est eam appetēdi, vel respiciēdi. **Tertio** modo accipitur electio, vt est actus, quo voluntas sibi obiectis, atque propositis duobus bonis iucundis, vel duobus honestis, vel vno iucundo, & altero honesto, vnum vult & appetit, altero posthabito, & neglecto absque vlla alia consultatione: atque hæc etiam libertas sufficit ad peccati, vel meriti rationem in nostris actionibus ponendam.

Secundo queritur, An electio possit esse finis, an verò solummodo sit eorum, quæ referuntur ad finem. Respondeo, Aristotelem aperte docere, electionem ab actū volendi, & intendendi differre. nam velle, & intendere sunt finis: Velle quidem est finis, vt per se, & absolute boni; & proinde est boni, vel iucundi, vel honesti, quoniam iucunda, & honesta propter seipsa appetuntur: Intendere verò, est finis non simpliciter, sed tanquam boni per aliquid obtinendi, quare est finis tanquam boni, cuius gratia alia expetuntur: Electio verò semper est boni tanquam vtilis ad finem consequendum. Velle igitur, & intendere, sunt bonorum, quæ iucunda, vel honesta re ipsa, vel hominum exultatione, & opinione sunt,

Electio

Richa. 1. d.
1. ar. 1. g. 4.

Aristo. lib.
Ethi. 3. c.
2. Nyssen. &
Damasc.
& S. Tho.
locis citat.

*Arist. lib. 3
Eth. c. 3.*

Electio verò tantum est bonorum utilium. Ex quo efficitur, ut velle, & intendere sint absq; consultatione, eligere verò non nisi ex consultatione rationis. Nam ut rectè docet Aristoteles, nulla est consultatio de fine: nec enim medicus consultat, an sanare debeat, nec dux, & imperator bellum, an vincere oporteat, nec Orator an persuadere, nec civis an civitatem tueri conveniat, nec mercator an lucrificandum sit; nec itidem prudens consultat, an sit castè viuendum, an iuste agendum, an fortiter pugnandum. Sed tota consultatio est, an ad sanitatem, vel victoriam obtinendam, vel ad persuadendum, vel castè, & iuste viuendum, hæc an illa bona sint amplectenda: hoc an aliud remedium adhibendum.

*Arist. lib. 3
Eth. c. 2. et
Nyssen. Damasce.
Thom. locis citatis.*

Tertio quæritur, An electio sit tantum eorum, quæ esse, aut fieri possunt? Aristoteles plane docuit, electionem ab actu volendi distingui, quod scilicet volumus, quæ fieri nequeunt, non tamen eligimus, quæ esse non possunt. Nam statim, atque cognoscimus finem nos assequi non posse, ab eligendo desistimus: at verò cum quippiam animadvertimus in nostra potestate non esse, ut sit, vel fiat, sed absolute, & per se tanquam bonum iucundum intelligentia, & mentis cogitatione concipimus, id volumus, & appetimus: eo quod nos per se delectat, & tamen nihil adhibemus tanquam remedium ad id assequendum.

*Arist. lib. 3
Eth. c. 2.
Nyssen. &
Damasce.
& S. Thome.
locis citatis.*

Quarto quæritur, An electio sit tantum eorum, quæ per nos ipsos geruntur; Constat etiam Aristotelem tradidisse hoc inter electionem, & actum volendi distare, quod volumus sæpè ea, quæ per nos non aguntur, & ea quæ ad nos minime pertinent: at verò non eligimus, nisi quæ per nos ipsos fieri debent, aut ad nos aliqua ratione spectant: Cupimus enim, & volumus, ut Petrus amicus noster ex carcere, vel ex mortis periculis, vel ex tyranni alicuius, aut hostium manibus liber euadat, non tamen hoc eligimus. Volumus Titium in pugna, vel lite, vel ludo, vel palestra victorem esse, non tamen id eligimus. Sed inter plura, quæ possunt conducere ad liberationem Petri, illud unum eligimus, quod est in nostra potestate situm. Si obijcias, Possimus eligere tanquam utile ad liberationem Petri preces Pauli, nimirum, ut Paulus suis precibus patrocinium Petro ferat. Respondeo, Nos non eligere preces Pauli, nisi simul etiam eligamus non loqui cum Paulo, & ab eo inixè petere uti pro Petro deprecetur. Quotiescunque igitur quippiam eligimus, vel id est in nostra potestate, vel aliquid in eo est quod sit in nostra potestate constitutum. Secundo, Obijcias: In Republica aliquando eligimus viros ad magistratus, & administrationes officiorum publicas; ergo non semper electio est eorum, quæ per nos geruntur. Respondeo, Semper in eiusmodi viris eligendus est aliquid, quod per nos agimus, & id eligimus: nam eligimus iustitiam nostram ferre Petro, & non Paulo. Tertio, Obijcias, Ij, qui sunt à consilijs regum, & Principum, sæpè consultant de ijs, quæ ad ipsos Principes pertinent, & parètes de ijs, quæ ad filios; & amici de ijs, quæ ad amicos spectant. Respondeo, Hæc & similia, ideo in electionem, & consultationem veniunt, quia ad nos aliquo modo attinere iudicantur.

Quinto quæritur, An in sola electione liber-

tas sit. Respondeo, Si electio propriè, strictè, & presè accipiatur, quatenus ex rationis consultatione, & deliberatione fit, non solum in ea esse libertatem: nam Deus liberè amat bona, quæ extra se vult: & tamen non ex consultatione diligit, aut eligit. Item duobus bonis iucundis propositis, aut duobus honestis, aut vno iucundo, & altero honesto, liberè possumus vnum velle, & amplecti, alterum respuere, & abijcere: Item vno iucundo, vel honesto nobis ablaro, liberè possumus id velle, aut nolle absque vlla consultatione. Quare sequitur, ut non semper libertas in electione solùm propriè accepta consistat.

Sexto quæritur, An ex duabus rebus obiectis æque bonis liberè possit voluntas alterutram eligere; Dux sunt opiniones; vna docet liberam penitus esse voluntatem ad alteram, quam maluerit, deligendam. a Secunda opinio tradit ad neutram posse voluntatem moveri, quæ ambæ sunt æque bonæ; & proinde vna non efficacius mouet, quàm altera, b

In hac quæstione animadvertendum est, posse hoc dupliciter contingere. Primò, ut duo sint obiecta bona, vel iucunda, vel honesta, siue vnum iucundum, & alterum honestum: & tunc id appetit voluntas, quod efficacius allicit, & mouet, quod si ambo æqualiter permoueat, neutrum voluntas prosequitur, donec ratio in altero maiorem boni rationem perspiciat, ac iudicet, quoniam voluntas ad bonum tanquam ad proprium obiectum se flectit, ac mouet: ita ut liberè ab eo bono moueatur, quod efficacius allicit, ac trahit. Secundo modo potest accidere, ut duo obiecta bona appareant æque, & pariter utilia ad finem, in quem respicimus, consequendum: & tunc voluntas neutrum eligit: quia huiusmodi electio non fit, nisi ex consultatione rationis: consultatio autem non est inter ea, quæ creduntur æqualiter utilia. Ideo enim cõsultamus, ut iudicemus quid inter multa magis conducatur ad finem, quem adipiscendum curamus. Quare quamdiu duo videntur æque utilia ad finem, nec consultatio, nec electio fit, sed rursus ratio ex integro inquirat, & consultat, sit ne aliquid aliud utilius: & tunc inter multa id, quod opinamur cæteris utilius eligimus, ad eam rem quam appetimus obrinendam. Quapropter mihi magis secunda opinio probatur. nam voluntas nostra sese mouet ad bonum excitata, & illecta rei bonitate: at quando duo videntur æque bona, non magis vnum, quam alterum allicit, ac mouet voluntatem, ergo non magis ad vnum, quam ad alterum mouetur voluntas. Dices, ea est libera, ac proinde, ut se esse sui iuris atque mæcipij declaret, vnum sequetur, alterum respuet. Respondeo, esse quidem liberam, quoniam vtrumque suo nutu, & arbitrato potest, si velit, æque repellere, & dum ambo æque bona iudicantur, vel neutrum amplectetur, vel in alterutro aliquam boni maiorem rationem exquirat, qua ad illud sese conuertat: reliqua quæ obijci possunt quæstione proximè sequenti diluemus.

Septimò quæritur, An duobus obiectis propositis, quorum vnum sit minus bonum altero, possit voluntas liberè eligere, vel appetere, quod minus bonum est maiori poss habito, & reiecto. De

a Sic Henr.
quodl. 1. 2.
16. Rich. 2.
d. 38. a. 2. q.
4. ad 4.
Ma. 2. d. 38
q. 1. & probat
ex Aug.
gust. lib. de
civi. 12. c. 6
et ex libertate
voluntatis.
b Ita sentit
Greg. 2. d.
42. q. 1.
ars. 2. ad 1.
Conrad. 1.
2. q. 13. a. 6.
Meat. 1. 2.
q. 13. a. 6. et
sic videtur
sensisse. S.
Thom. 1. 2.
q. 13. art. 6.

Prima opinio est eorum auctorum, quos ante citavi questione superiori. Opinio secunda est eorum quos citavi in 2. opinione quaestione praecedentis.

hoc sunt etiam duae opiniones. Vna affirmat. Sed longè probabilior, & verior altera quibusdam videtur, quae docet non posse minus bonum appeti, vel eligi. Et hoc ratione evidenti putant huiusmodi doctores se concludere: nam minus bonum cum maiore collatum habet rationem mali, at voluntas malum quia malum est, non potest appetere, vel eligere: Itē si de appetitione loquamur, qua vel bonum iucundum, vel honestum propter ipsum volumus, non potest voluntas, quod minus bonū apparet, velle, & appetere: quia maius bonum vehementius excirat, mouet, & impellit voluntatem. Si verò de electione tractemus, multo minus potest voluntas inferius bonum deligere, quia electio non est, nisi ex consultatione rationis; consultatio verò non fit, nisi facta collatione inter multa, ut eligatur, quod vtilius ceteris creditur. Quare cum duo sunt, quorum vnum est altero minus vtile, nec consultamus, nec eligimus, sed ratio iterū incipit inquirere, an sit aliud vtilius, vel vtrum inter duo vtilia aliqua ratio inueniatur, qua vnum sit vtilius altero, & tunc eligitur, quod magis salutare, & quod vtilius iudicatur. Hæc de opinionibus Philosophorum, & Theologorum. Est igitur quaestio dubia, & incerta, an fieri queat, ut duobus bonis sese voluntati offerentibus, quod minus est, velit, aut diligat voluntas eo contempto, & posthabito quod maius videtur. Nec queritur in praesentia an minus bonum velle, vel eligere possimus, quia bonum iudicatur: nam constat minora bona nos sæpè deligere, quatenus vtiliora, aut iucundiora, & aptiora arbitramur: sed inquiritur, an minus bonum, quia minus est, velle, aut eligere possit voluntas. Mihi verius apparet id eam non posse, quamuis oppositum verosimile esse videatur. nam malum quia malum est, voluntas velle non potest: at minus bonum cum maiore collatum mali faciem, & speciem habet: ergo ut minus iudicatum nequit voluntas amplecti. Obijcies, minus bonum etiam quia minus est, non omni bonitate denudatur, & vacat, ac proinde malum non est: ergo qui dicit voluntatem minus bonum eligere, aut velle, non continuò sequitur, ut malum velle fateatur. Respondeo, In minori bono duo contineri, & quod bonum est, & quod altero inferius est: quia bonum est potest voluntas id simpliciter velle, quia non cum altero maiore comparatur, at qua minus iudicatur, cum altero confertur, & tunc voluntatem mouere non potest, tum quia eatenus malum esse censetur, tum quia quod maius est vehementius mouet, & allicit. *Urgebis:* Bonum non ex necessitate attrahit voluntatem: ergo licet maius bonum in praesentia minoris per se maiorem efficacitatem habeat ad voluntatem permouendam, voluntas tamen cum libera sit, ab eo non trahitur. Respondeo, Non diffiteri nos voluntatem tunc esse omninò liberam, sed libertas in eo consistit, ut quamuis duo sint oblata bona, vnum maius altero, voluntas nutu suo, & arbitratu possit vtrumque relinquere, & nihilominus si alterutrum velit, aut eligat, quod maius est, minore posthabito complectetur. Obijcies Tertio, experientia docemur multis propositis, ostentisque bonis, etiam si efficacax, & valida ratio vnum aliquid prober, ac suadeat, si quid tamen aliud

faciem aliquā boni prae se ferat quamuis tenuissimam, in hoc se voluntate flectere, ad hoc se applicare, & adiungere, & vel ex sola suspitione uicula hoc adsciscere, alia rejicere. Sæpè etiam quod se voluntas ostendat sui iuris esse, omnia spernit, ac respuit, non aliter, ac princeps, qui ne videatur à quoquam regi, & alterius consilio duci salutaria omnia monita repudiat, & fit illud: Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione libido: & hoc statuit esse sibi bonum, ut libertatem suam cuncti cognoscant: hoc enim princeps aliquando pluris facit, quam consilia omnia praesentis rerum, & negotiorum statui, & cōditioni commoda. Adolecentes etiam nonnulli, ut se liberos esse declarent, nec cuiusquam imperijs, & iussis parere, omnia parentum, praceptorum, & amicorum vtiliora, & meliora momentum fastidiosè, & contumaciter aspernantur. Respondeo, His experimentis non probari voluntatem velle, vel eligere, quod minus est bonum cum maiore collatum; sed vtrumque deferere, & interim quod minus est aliquam maioris boni speciem voluntati obijcit: & tunc voluntas eo se flectit, ac mouet. Obijcies quartò, Deus non semper facit, aut vult quod melius est, nam posset res meliores efficere. Respondeo, aliam esse rationem in Deo, atque in nobis: quoniam Deus non agit ex consultatione rationis, nec mouetur ex bonitate rerum, sed propter bonitatem suam ex seipso, & nutu suo agit, aut vult quae extra ipsum existunt, & ideo nec semper, quod maius bonum est, vult, nec efficit, sed id quod sibi gratum, & acceptū est: nos verò quidpiam eligimus, ac volumus ex eius bonitate moti, & incitati.

Octauò queritur, An data, & posita efficaci intentione finis, & vno tantum vtili bono ad finem assequendum per rationem iudicato, voluntas necessarid eligat eiusmodi bonum; Respondeo, Aut voluntas in finis intentione persistit, aut non: Si secundum dederis, certum est & exploratum, eam non eligere ex necessitate: quia bonum vtile non nisi ad finem assequendum eligitur: ergo si ab intentione finis voluntas recesserit, nulla sit electio. Si autem voluntas in eadem finis intentione perseveret, necessarid eligit bonum vtile ad finem consequendum, si tantum vnicum appareat, quoniam nulla ratio mali in eo cernitur, ob quam respuatur.

At forsitan obijcies; Si bonum, quod est vnicum remedium ad finem assequendum, ex necessitate eligatur, nulla erit meriti, aut peccati ratio in eo eligendo. Respondeo, Ad meritum, vel peccatum electionis sufficere, si sit libertas simpliciter, quamuis sit ex conditione necessitas: & quando in efficaci finis intentione persistimus, & vnicum tantum est remedium necessarium ad finem, ex conditione solummodo necessitas est illud eligendi, non simpliciter, siquidem liberè possumus ab intentione finis recedere: quod si eam non mutemus, ipsi nobis necessitatem imponimus eligendi. Quare si id quod eligitur sit per se bonum, erit in eo eligendo meritum distinctum ab eo, quod est in intentione, & proposito voluntatis: veluti si sit intentio honorandi, colendi, & amandi Deum, & propterea eligamus, vel in Religionem ingressum, vel perpetuum castitatis vo-

tum, erit